

BULETIN INFORMATIV

Cuprins

Uniunea Europeană deschide negocierile de aderare cu Republica Moldova. Ce urmează?

Procurorii și-au ales reprezentanții în CSP din rândul candidaților care au promovat evaluarea externă

Salariile judecătorilor și procurorilor care promovează evaluarea externă vor crește considerabil

Comisia de la Veneția – noile amendamente ce vizează excluderea membrilor Partidului „Șansă” din alegeri nu sunt suficient de exacte

Simplificarea procedurilor penale în Moldova – inspirată din experiența Estoniei și Finlandei

Organizațiile societății civile au un nou program de dezvoltare. Ce prevede acesta?

PE SCURT

UNIUNEA EUROPEANĂ DESCHIDE NEGOCIERILE DE ADERARE CU REPUBLICA MOLDOVA. CE URMEAZĂ?

La 14 decembrie 2023, Consiliul European (Consiliu) a decis deschiderea negocierilor de aderare la Uniunea Europeană (UE) cu Republica Moldova. De asemenea, Consiliul a decis deschiderea negocierilor cu Ucraina și acordarea statutului de candidat Georgiei.

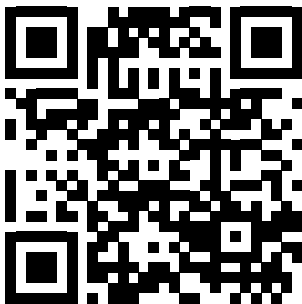
Consiliul a salutat progresele înregistrate și angajamentul ferm al Republicii Moldova în atingerea obiectivului de integrare, având în vedere războiul Rusiei împotriva Ucrainei și desfășurarea de atacuri hibride împotriva sa. Pentru a începe negocierile, Republica Moldova mai trebuie să îndeplinească anumite condiții restante menționate în [Raportul Comisiei Europene](#). Republica Moldova trebuie să continue să acționeze pentru o reformă profundă a justiției și să consolideze instituțiile relevante în lupta împotriva corupției. La fel, trebuie să obțină un bilanț solid de anchete și condamnări, inclusiv în cazuri de rezonanță. Consiliul a mai subliniat importanța continuării reformelor economice, realizarea de progrese în sectorul economic, financiar și de consolidare a administrației publice.

Republica Moldova a depus cererea de aderare la UE în martie 2022 și a obținut statutul de țară candidată la 23 iunie 2022 (detalii în [Buletinul CRJM nr. 46](#)). La 8 noiembrie 2023, urmare a analizei progreselor înregistrate în implementarea reformelor structurale, Comisia Europeană a recomandat țărilor UE să inițieze negocierile de aderare cu Republica Moldova. [Raportul de extindere](#) elaborat de Comisia Europeană prevede măsurile ce trebuie realizate până în luna martie 2024 în domeniul reformei justiției, deoligarhizării și combaterii corupției, precum și pașii de urmat pentru criteriul politic, economic și celelalte capitole ale aquis-ului UE. În primăvara lui 2024, la nivel de Comisie Europeană vor fi analizate progresele și, dacă acestea vor fi satisfăcătoare, vor fi începute negocierile cu Republica Moldova.

Scopul cadrului de negociere este ca Republica Moldova să adopte aquis-ul UE în întregime și să asigure aplicarea deplină a acestuia la momentul aderării. [Procesul de negociere](#) se finisează numai după ce se închid toate cele [35 de capitole de negociere](#), grupate în 6 blocuri. Ulterior, toate statele membre și țara candidată vor ratifica tratatul de aderare, care înseamnă că Republica Moldova devine membru al UE.

SUSȚINE CRJM

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01

+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva

Moldova va începe negocierile de aderare după îndeplinirea tuturor restanțelor, care țin în principal de justiție. Autoritățile doresc ca acestea să înceapă în primăvara lui 2024.

Conducerea țării a declarat că își dorește aderarea Republicii Moldova la UE până în 2030. Acest termen limită este foarte optimist, având în vedere că [durata medie a procesului de aderare a actualilor membri](#) este de nouă ani, fiind puternic influențat și de deschiderea politică a tuturor celor 27 de țări membre ale UE de a accepta noi membri în uniune.

PROCURORII ȘI-AU ALES REPREZENTANȚII ÎN CSP DIN RÂNDUL CANDIDAȚILOR CARE AU PROMOVAT EVALUAREA EXTERNĂ

La [22 decembrie 2023](#), a avut loc Adunarea Generală a Procurorilor (AGP). Aceasta a fost reluată după întreruperea din [23 august 2023](#), despre care CRJM a scris în Buletinul informativ [nr. 60](#). În luna august procurorii urmau să-și delege cinci reprezentanți în Consiliul Superior al Procurorilor (CSP), din rândul candidaților care au [promovat evaluarea](#) externă. Totuși, cu votul majorității procurorilor prezenți, AGP [a fost întreruptă](#), deoarece [Vitalie Codreanu](#), [Cristina Gladcov](#) și [Anatol Gîrbu](#), procurori care au eșuat pre-vettingul în primăvara lui 2023, au obținut la Curtea Supremă de Justiție [anularea](#) deciziilor Comisiei Pre-Vetting, iar evaluarea lor a fost reluată. La 8 decembrie 2023, Comisia Pre-Vetting [a anunțat](#) din nou că cei trei procurori nu au promovat pre-vettingul, motiv din care, la 12 decembrie, [CSP a decis](#) continuarea AGP.

În cadrul Adunării reluate au participat un număr impresionant de 506 procurori, din totalul de 600 numiți în funcție (84%). AGP a fost prezidată de către aceeași persoană – [Ghenadie Pîrlîi](#), procuror-șef al secției din cadrul Procuraturii Generale. Cu votul a 454 de procurori, s-a decis continuarea agendei aprobate la [23 august 2023](#), potrivit căreia, procurorii urmau să-și alege reprezentanții în CSP.

Procurorii Codreanu, Gladcov și Gîrbu au înaintat o cerere comună privind întreruperea AGP, pe motiv că nu au primit deciziile semnate ale Comisiei Pre-Vetting. Președintele Adunării a notat că corpul procurorilor nu este competent să examineze legalitatea deciziilor Comisiei Pre-Vetting, iar contestațiile înaintate împotriva acestora nu suspendă alegerea membrilor CSP. După dezbateri, includerea în agendă a cererii date a fost susținută de 161 de procurori (32%), insuficient pentru a fi inclusă pe agendă.

Deoarece chestiunea suspendării AGP a fost respinsă, procurorii au purces la alegerea membrilor CSP din rândul procurorilor care au promovat pre-vettingul. Pentru cele cinci funcții vacante în CSP erau doar șapte candidați care au promovat pre-vettingul. Pentru funcția alocată Procuraturii Generale concureau doi candidați, iar pentru celelalte patru funcții – alți cinci candidați. Buletinele au fost ridicate de 489 de procurori. Candidații la CSP din partea Procuraturii Generale – [Dumitru Obadă](#) și [Iuri Lealin](#) – au obținut câte 413 și, respectiv, 49 de voturi. Restul candidaților au obținut următoarele rezultate: [Aliona Nesterov](#) – 364 de voturi; [Eduard Panea](#) – 356 de voturi; [Elena Roșior](#) – 300 de voturi; [Olesea Vîrlan](#) – 257 de voturi; [Mariana Cherpec](#) – 226 de voturi. Astfel, noii membri CSP din rândul procurorilor sunt Dumitru Obadă, Aliona Nesterov, Eduard Panea, Elena

2/3 din procurori au refuzat amânarea încă o dată a alegerilor în CSP. Toți membrii procurori ai CSP au fost aleși, iar noul CSP și-a ales președintele și și-a început activitatea.

Roșior și Olesea Vîrlan. Mandatul lor este de șase ani. Procurorii Iuri Lealin și Mariana Cherpec sunt membri supleanți.

După anunțarea rezultatelor, procurorul Vitalie Codreanu a înaintat contestație referitoare la procedura de vot. Nu au fost anunțate motivele înaintării contestației, totuși, aceasta a fost respinsă de către Comisia de examinare a contestațiilor.

Noua componentă a CSP s-a întrunit pentru prima dată în [ședință](#) la 3 ianuarie 2024, în cadrul căreia procurorul Dumitru Obadă a fost ales în calitate de președinte al CSP, pe un mandat de doi ani. Pentru candidatura acestuia au votat 9 din 10 membri ai CSP prezenți la ședință. Procurorul Obadă a notat că prioritățile sale pe perioada mandatului vor fi formarea cât mai rapidă a colegiilor specializate ale CSP și a Inspecției Procurorilor, asigurarea ca CSP să fie garantul independenței procurorilor, îmbunătățirea cadrului legal aferent activității procurorilor și sporirea transparenței și previzibilității activității CSP.

SALARIILE JUDECĂTORILOR ȘI PROCURORILOR CARE PROMOVEAZĂ EVALUAREA EXTERNĂ VOR CREȘTE CONSIDERABIL

[Legea bugetului de stat pentru anul 2024](#), care intră în vigoare la 1 ianuarie 2024, prevede majorări considerabile pentru persoanele care promovează evaluarea externă (vettingul și pre-vettingul). Judecătorii și procurorii care promovează evaluarea vor avea următoarele salarii lunare (suma nu include unele adaosuri minore):

Funcția	Salariul brut (MDL)	Majorarea față de 01.11.2023
Președinte al Curții Supreme de Justiție (CSJ)	62.700	25%
Judecătorii CSJ	55.300	25%
Membrii Consiliului Superior al Magistraturii (CSM)	55.300	25%
Președinte al curții de apel	51.800	51%
Judecătorii curților de apel	42.900	51%
Președinte de judecătorie	43.800	51%
Procurorul general	60.000	72%
Procurorii membri ai Consiliului Superior al Procurorilor (CSP)	52.900	19%
Șef de direcție în Procuratura Generală	53.000	72%
Procurorii procuraturii specializate	46.600	72%
Procuror-șef al procuraturii teritoriale	38.600	72%

Judecătorii și procurorii care promovează vettingul obțin un spor la salariu de cel puțin 50%. Chiar și așa, salariul lor rămâne a fi cel mai mic din țările membre ale Consiliului Europei.

Din tabelul de mai sus rezultă că salariile diferitor categorii au fost majorate diferit, însă diferența este explicabilă. În octombrie 2023, salariul membrilor CSM și CSP, precum și al judecătorilor CSJ, a mai fost majorat. Ca urmare a majorării din octombrie 2023 și a celei prevăzute în Legea bugetului pentru anul 2024, salariul persoanelor care au promovat sau vor promova evaluarea externă va crește cu cel puțin 50%. Salariile procurorilor se majorează cu 72%, mai mult decât în cazul salariului judecătorilor. Această diferență se datorează faptului că, în august 2023, salariile tuturor judecătorilor au crescut cu 16%, iar salariile procurorilor nu au crescut deloc. Majorarea salarială nu se va acorda tuturor de la aceeași dată. Ea va fi acordată individual, de la promovarea vettingului (hotărârea CSM sau CSP) de către judecătorul sau procurorul concret.

În nota informativă la Legea bugetului pentru anul 2024, Guvernul a menționat că majorarea oferită pentru judecătorii și procurorii care promovează vettingul nu este o majorare clasică. Ea are scopul de a încuraja suplinirea vacanțelor din justiție ce ar putea fi cauzate de vetting. Cu puțin timp până la începerea vettingului, 22 din cei 25 de judecători ai CSJ și-au dat demisia. De asemenea, [procurorul general interimar a anunțat](#) că circa 50% din procurori vor demisiona dacă li se va cere să treacă vettingul. Potrivit [unui sondaj lansat în vara anului 2023](#) la comanda CRJM, 64% din judecători și 62% din procurori erau de acord să fie supuși vettingului.

Unii judecători și procurori susțin că majorarea salariului doar a unora din ei este discriminatorie. Potrivit lor, mulți judecători din judecătorii și mulți procurori nu vor fi supuși vettingului, ceea ce înseamnă că ei nu pot obține majorarea salarială chiar dacă și-ar dori acest lucru. Această argumentare este doar parțial adevărată. Persoanele care nu sunt obligate să vină la vetting pot candida pentru funcții de conducere sau pentru a fi promovate la curțile de apel și CSJ. Preluarea acestor funcții este condiționată de promovarea vettingului. De asemenea, sunt supuși evaluării externe doritorii de a fi membri ai colegiilor responsabile de selecția, promovarea și disciplina judecătorilor și procurorilor. Potrivit autorităților, vettingului vor fi supuși cel puțin 250 de judecători și 250-300 de procurori. În prezent în Republica Moldova activează circa 420 de judecători și circa 600 de procurori.

Chiar și cu aceste majorări, salariile judecătorilor moldoveni care vor promova vettingul vor fi printre cele mai mici din țările membre ale Consiliului Europei. De exemplu, salariul brut al judecătorilor CSJ din Republica Moldova, care vor promova vettingul, va fi de circa 34.000 EUR anual. [Potrivit CEPEJ](#), doar judecătorii CSJ din Armenia au un salariu mai mic. Salariul judecătorilor începători din Republica Moldova este de departe cel mai mic dintre țările membre ale Consiliului Europei, cu 30% mai mic decât următoarele două țări din clasament, Armenia și Georgia. Nivelul mic al salariilor din justiția moldovenească a determinat două hotărâri ale Curții Constituționale, care statuează că salariile [judecătorilor](#) și [procurorilor](#) trebuie ajustate cel puțin la rata inflației. Salariile judecătorilor au fost mărite în august 2023, cu 16%, însă nu și cele ale procurorilor. Neacordarea majorărilor salariale în anul 2024 pentru toți judecătorii și procurorii a determinat critici că autoritățile nu se conformează hotărârilor Curții Constituționale.

Comisia de la Veneția insistă asupra eliminării aplicării restricției de a participa în alegeri față de persoanele „bănuite, învinuite sau inculpate” în comiterea unor infracțiuni și a exprimat rezerve cu privire la aplicarea restricției persoanelor supuse sancțiunilor internaționale.

COMISIA DE LA VENEȚIA – NOILE AMENDAMENTE CE VIZEAZĂ EXCLUDEREA MEMBRILOR PARTIDULUI „ȘOR” DIN ALEGERI NU SUNT SUFICIENT DE EXACTE

La 18 decembrie 2023, Comisia de la Veneția și Biroul OSCE pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului au adoptat o [opinie](#) cu privire la [noile amendamente](#) aduse Codului electoral care vizează foștii membri ai Partidului „Șor”. Proiectul de lege a fost adoptat în cadrul [ședinței plenare](#) a Parlamentului din 4 octombrie 2023.

Conform prevederilor legii, a fost interzisă participarea în alegeri pentru o perioadă de trei ani pentru toate persoanele bănuite, învinuite, inculpate sau condamnate de săvârșirea unor infracțiuni care au stat la baza declarării partidului politic drept neconstituțional. Interdicția se aplică și tuturor celor care au fost incluși pe lista sancțiunilor internaționale, precum și celor ale căror fapte, altele decât cele specificate anterior, au fost menționate în hotărârea Curții Constituționale (CC) prin care partidul a fost declarat neconstituțional.

Comisia a apreciat faptul că autoritățile au redus termenul interdicției de a candida de la 5 la 3 ani de la declararea neconstituționalității partidului politic și faptul că au introdus o abordare mai individualizată și echitabilă prin aplicarea sancțiunii în funcție de comportamentul persoanelor vizate. De asemenea, a fost apreciată introducerea posibilității de contestare a restricției și oferirea șansei de prezentare a probelor de către candidați în apărarea lor în fața organelor electorale.

Cu toate că amendamentele răspund scopului legitim de apărare a Constituției și a integrității statului, Comisia de la Veneția a subliniat că acestea nu sunt suficient de clare și nu respectă pe deplin principiul proporționalității. Comisia recomandă eliminarea aplicării restricției persoanelor „bănuite, învinuite sau inculpate”, deoarece excluderea acestor categorii de persoane din listele electorale până la confirmarea vinovăției de o hotărâre judecătorească contravine prezumției nevinovăției. Privarea de dreptul de a candida la alegeri a persoanelor necondamnate ar putea fi legitimă și proporționată doar în situații excepționale și deosebit de grave, cum ar fi în cazul crimelor prevăzute în Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale.

Comisia a exprimat, de asemenea, îngrijorare cu privire la aplicarea restricției de participare la alegeri pentru persoanele aflate în liste de sancțiuni internaționale, specificând că această procedură este deseori criticată pentru lipsa de suficiente garanții procesuale.

Comisia a subliniat riscurile asociate cu aplicarea restricției oricărei persoane menționate în hotărârea CC. Aceasta a evidențiat caracterul vag al prevederii, accentuând absența unei definiții clare a probelor necesare pentru a demonstra vinovăția persoanelor vizate și lipsa individualizării acestora și a presupuselor infracțiuni comise. Această ambiguitate creează premise pentru o aplicare arbitrară și abuzivă a restricțiilor.

În data de 22 decembrie 2023, Curtea Supremă de Justiție (CSJ) a **casat** integral **decizia** Curții de Apel Chișinău din 12 decembrie 2023 prin care a fost anulată **decizia** Comisiei pentru Situații Excepționale a Republicii Moldova (CSE) care interzicea înregistrarea la alegeri a candidaților Partidului „Șansă”. Cauza a fost remisă la rejudecare deoarece decizia casată nu era suficient de bine motivată. Anterior, același complet de judecată al Curții de Apel a **respins** cererea Partidului „Șansă”, considerând-o inadmisibilă pe motiv că reclamantul nu mai avea calitatea de concurent electoral.

SIMPLIFICAREA PROCEDURILOR PENALE ÎN MOLDOVA – INSPIRATĂ DIN EXPERIENȚA ESTONIEI ȘI FINLANDEI

În decembrie 2023, un grup format din 10 profesioniști în domeniul justiției, inclusiv judecători, procurori și avocați, a efectuat o vizită de studiu în Estonia și Finlanda. Inițiativa, lansată de CRJM cu sprijinul Fundației Soros Moldova, a avut ca scop explorarea și înțelegerea celor mai bune practici din ambele țări în ceea ce privește simplificarea procedurilor penale, digitalizarea justiției, asigurarea confidențialității și facilitarea accesului apărării la materialele dosarului penal. Pe parcursul vizitei de studiu, grupul a purtat întrevederi cu reprezentanții Ministerului Justiției, Comisiei Juridice a Parlamentului, judecători, procurori și avocați din ambele țări, precum și cu reprezentanți ai Curților Supreme.

Unul dintre subiectele centrale ale discuțiilor a fost digitalizarea sistemului judiciar. Estonia, în special, se află într-un proces de tranziție către utilizarea exclusivă a dosarelor digitale, fapt ce va permite accesul rapid și eficient al tuturor participanților la proces la materialele dosarului în format electronic (în cauzele civile, dosare pe hârtie nu mai există). Astfel, avocații, procurorii și orice parte la proces au deja posibilitatea de a accesa digital materialele dosarului penal, contribuind la o mai eficientă partajare a informațiilor, reducând dependența de documentele fizice și accelerând procesul de pregătire și examinare a cauzelor. De asemenea, Estonia pilotează implementarea tehnologiei de transcriere vocală în text a proceselor-verbale, un instrument care, deși încă necesită îmbunătățiri, reprezintă un pas semnificativ către eficientizarea proceselor judiciare.

Procedurile rapide și eficiente au constituit un alt subiect major de discuție. În Estonia, doar 6-7% dintre cazuri ajung în instanța de judecată pentru discutarea în procedură clasică, restul fiind soluționate prin proceduri simplificate. Similar, în Finlanda, se aplică o procedură simplificată și rapidă pentru cazurile simple și frecvente, ceea ce indică o tendință generală de accelerare a proceselor judiciare și de reducere a costurilor. Videoconferințele, o altă metodă de eficientizare, sunt folosite ca instrument pe scară largă în audierile în instanță, în special pentru martori și alte persoane care pot fi audiate la distanță. Această practică nu doar economisește timp, ci reduce și necesitatea prezenței fizice în instanță, contribuind astfel la eficiența procedurilor penale.

Ambele țări au implementat sisteme de citare digitală, care informează părțile

Videoconferințe, sisteme de citare digitală prin smartphone și 90% din cauze gestionate în proceduri simplificate – inovațiile adoptate cu succes de Estonia și Finlanda în materia procedurilor penale.

implicate într-un dosar cu privire la documentele care necesită a fi depuse la dosar și termenele procedurale, prin intermediul notificărilor pe smartphone. Acest sistem asigură că toți cei interesați sunt informați instant și pot lua măsuri prompte în vederea pregătirii de ședința de judecată. În Finlanda, în special, în cazurile penale în care inculpatul nu este arestat, există flexibilitate în utilizarea sălilor de judecată, ceea ce poate contribui la eficiența procesului, îndeosebi în cazurile cu mai multe audieri.

Un alt aspect important este trecerea la utilizarea rezumatelor declarațiilor martorilor în locul transcrierilor detaliate în procesul-verbal. Această schimbare, deja implementată în Estonia, ar putea simplifica procesul de documentare a procedurilor judiciare și ar reduce povara administrativă a judecătorilor și grefierilor.

Totodată, pentru a ușura povara judecătorilor și a sigura imparțialitatea judecătorului, materialele dosarului penal nu se transmit în instanța de judecată. La finalizarea urmăririi penale, procurorul transmite în judecată doar rechizitoriul și lista probelor. De asemenea, pentru ordonarea procedurilor în cauzele complexe, judecătorii organizează ședințe preliminare, în scurt timp după transmiterea rechizitoriului în judecată. La această etapă este decisă inadmisibilitatea probelor. Examinarea fondului cauzei penale are loc peste câteva luni după ședința preliminară, în ședințe lungi. De regulă, examinarea fondului cauzei se finalizează în aceeași zi, iar dacă cauza este complicată, sunt numite ședințe consecutive care durează zile întregi. Amânarea ședințelor se întâmplă foarte rar. În Finlanda, declarațiile martorilor din prima instanță sunt înregistrate video, ceea ce înlătură necesitatea audierii lor repetate în instanța de apel.

Curțile Supreme de Justiție (CSJ) din ambele țări au câte 19 judecători. Aceștia sunt ajutați de 30 de asistenți în Estonia și de 25 de referenți în Finlanda, care nu sunt arondați unui judecător anume. Peste 80% din recursuri sunt respinse ca inadmisibile, deoarece ele nu prezintă interes pentru dezvoltarea practicii judecătorești. CSJ din Estonia adoptă anual 250-300 de hotărâri, iar cea din Finlanda – până la 100 de hotărâri. În mai puțin de 5% din cauzele considerate admisibile sunt organizate ședințe publice, celelalte cauze fiind examinate în baza argumentelor scrise prezentate de părți. Reformarea CSJ din Republica Moldova a fost inspirată din experiența acestor două țări.

Vizita de studiu a subliniat angajamentul comun al Estoniei și Finlandei de a moderniza și eficientiza justiția penală, acordând o atenție deosebită digitalizării și respectării drepturilor omului. Aceste practici inovatoare oferă profesioniștilor din domeniul juridic din Moldova perspective valoroase și modele de urmat pentru o reformă judiciară inspirată de cele mai bune practici europene. Un proiect de modificare a Codului de procedură penală pentru a include câteva din aspectele menționate mai sus este elaborat în prezent de un grup de experți creat de conducerea Comisiei juridice a Parlamentului Republicii Moldova.

Noul Program propune consolidarea, diversificarea finanțării și sporirea implicării OSC-urilor în procesul decizional.

ORGANIZAȚIILE SOCIETĂȚII CIVILE AU UN NOU PROGRAM DE DEZVOLTARE. CE PREVEDE ACESTA?

În luna ianuarie a intrat în vigoare [Programul de dezvoltare a organizațiilor societății civile pentru perioada 2024-2027](#) (Program), adoptat de Guvern la 1 noiembrie 2023. Scopul acestui document este de a asigura îmbunătățirea mecanismelor de cooperare a statului cu organizațiile societății civile (OSC), dezvoltarea platformelor de comunicare și coordonare, diversificarea surselor de finanțare și creșterea capacităților sectorului asociativ, inclusiv pe dimensiunea promovării agendei de europenizare. Totodată, Programul urmărește îmbunătățirea transparenței, responsabilității și participării OSC în procesul decizional. Potrivit autorilor, domeniul asociativ trebuie să fie implicat nu doar în cadrul consultărilor publice a actelor normative și documentelor de politici publice, ci și în etapa de implementare a acestora.

Raportul de evaluare ex-post a [Strategiei de dezvoltare a societății civile pentru perioada 2018-2020](#) a constatat că progresele obținute au fost timide pentru generarea unei societăți civile dinamice, durabile și sustenabile. **Principalele probleme** abordate în noul Program sunt: 1) impactul limitat al societății civile în elaborarea, implementarea și monitorizarea politicilor publice la toate nivele și 2) finanțarea ne-sustenabilă a sectorului asociativ. Societatea civilă încă nu este pe deplin capacitată și abilitată cu instrumentele și cunoștințele necesare pentru a asigura o implicare activă în procesele decizionale, iar nivelul actual de implicare și participare a societății civile este împiedicat de lipsa unei atitudini pro-active din partea autorităților. Autorii Programului au identificat și au descris trei **cauze principale** care au generat provocările menționate, și anume: (i) existența barierelor administrative și legislative în accesul OSC la procesele decizionale ale autorităților publice centrale și locale; (ii) finanțarea ne-sustenabilă și insuficientă pentru susținerea OSC în realizarea propriilor misiuni; (iii) mediul de activitate dificil pentru OSC privind atingerea în mod eficient și durabil a țintelor propuse.

În vederea atingerii scopurilor stabilite, ținând cont de provocările și cauzele acestora, legiuitorul a stabilit **trei obiective generale** ale Programului. Primul obiectiv este îmbunătățirea accesului OSC la procesele decizionale la toate nivelele ale autorităților publice. Acesta urmează a fi atins prin aplicarea uniformă a cadrului legal, dezvoltarea mecanismelor de stimulare a implicării OSC în procesele decizionale și consolidarea capacităților autorităților publice de a facilita și susține un proces decizional participativ. Al doilea obiectiv este asigurarea unei finanțări sustenabile pentru OSC, atât din surse publice, cât și din surse alternative. Acest obiectiv urmează a fi realizat prin creșterea substanțială a sumelor redirecționate prin intermediul mecanismului 2%, diversificarea mecanismelor de sprijin financiar, beneficii fiscale și creșterea participării OSC în achizițiile publice. Al treilea obiectiv este consolidarea mediului de activitate în sectorul asociativ, care urmează a fi atins prin fortificarea capacităților OSC la nivel local și prin simplificarea procesului de înființare, aderare sau participare în cadrul OSC.

Costurile totale planificate pentru implementarea Programului sunt în mărime de 109 milioane MDL, dintre care 106 milioane MDL din bugetul de stat și 3 milioane MDL din surse externe. Pentru anii 2024 – 2026 sunt bugetate anual câte aproximativ 26 de milioane MDL, iar pentru anul 2027 – peste 31 de milioane MDL.

Responsabilitatea principală pentru implementarea Programului aparține Cancelariei de Stat, iar raportarea gradului de implementare a acestuia va fi efectuată de două ori pe an.

I PE SCURT

La **7 decembrie 2023**, CRJM a desfășurat lecția publică în format online – „[Protecția drepturilor omului în timpul conflictelor](#)”. Evenimentul a fost organizat în contextul Zilei Internaționale a Drepturilor Omului, marcată anual la 10 decembrie. Formatorul lecției a fost Beatrix Ferenci, șefa Oficiului ONU pentru Drepturile Omului în Moldova, consilieră internațională cu o vastă experiență în domeniul drepturilor omului. Peste 35 de beneficiari ai lecției, în special studenți la facultatea de drept și tinerii profesioniști, au avut ocazia să se familiarizeze cu conceptele privind drepturile omului, ONU și Declarația Universală a Drepturilor Omului, importanța protecției drepturilor omului și rolul organizațiilor internaționale și a statelor în protecția drepturilor omului, în special în timpul conflictelor.

La **8 decembrie 2023**, Procuratura Anticorupție (PA) [a informat](#) despre trimiterea în instanța de judecată a cauzei penale în privința deputatului Alexandr Nesterovschi, învinuit de corupere pasivă în proporții deosebit de mari, în interesul unui grup criminal organizat, și pregătirea finanțării partidelor politice, din surse interzise de lege. Urmărirea penală a fost pornită în luna iunie 2023. Învinuitul nu și-a recunoscut vinovăția. Cauza penală este trimisă pentru examinare în fond la Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.

La **15 decembrie 2023**, Alexandru Savca a fost numit director adjunct al Centrului Național Anticorupție (CNA) cu votul a 57 de deputați PAS. Potrivit [comunicatului de presă](#), candidatura lui Alexandru Savca a fost propusă de directorul CNA, Alexandr Pînzari. Din anul 2016, Alexandru Savca activează în cadrul CNA. Anterior, acesta a fost angajat al Serviciului de Informații și Securitate și al Ministerului Afacerilor Interne. Mandatul acestuia expiră odată cu mandatul directorului CNA.

La **15 decembrie 2023**, Parlamentul a votat în lectura finală [proiectul de lege](#) privind modificarea Legii cu privire la asistența juridică garantată de stat și a Legii cu privire la mediere. Proiectul vine să îmbunătățească mecanismul de aplicare a medierii garantate de stat. Principalele modificări sunt: posibilitatea apelării la servicii de mediere în cauze penale, contravenționale și civile; stabilirea criteriilor și modului de acordare a serviciilor de mediere garantată de stat de către Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat.

La **21 decembrie 2023**, Parlamentul a **decis** demiterea Guvernatorului Băncii Naționale a Moldovei (BNM), Octavian Armașu, cu 81 de voturi ai deputaților PAS, socialiști și comuniști. Această hotărâre a fost luată în urma audierilor organizate în cadrul Parlamentului privind evoluțiile în dosarul „Furtul miliardului”. **Motivația principală** pentru revocare a inclus activitatea deficientă a BNM în contextul auditului proceselor și persoanelor implicate în dosarul „Frauda bancară”, precum și neîndeplinirea de către Octavian Armașu a responsabilităților în timpul exercitării mandatului său conform **legislației**. La 22 decembrie 2023, **Anca-Dana Dragu a fost numită de Parlament în** funcția de guvernator al BNM, fiind **susținută** de 58 de deputați PAS. Aceasta a deținut anterior funcții importante în România și a obținut cetățenia Republicii Moldova cu o zi înainte de numirea în funcția de guvernator BNM. Membrii Platformei Naționale a Forumului Societății Civile **și-au exprimat** îngrijorarea față de procedura de demitere a guvernatorului BNM de către Parlament, calificând acest caz drept o ingerință politică gravă în activitatea BNM. Semnatarii declarației au subliniat de asemenea caracterul regizat al audierii publice și lipsa unor investigații independente și profesionale.

La **28 decembrie 2023**, Parlamentul a **adoptat Legea** privind ajustarea cadrului normativ aferent domeniului taxelor de stat. Prin legea în cauză au fost modificate 15 acte normative, printre care: Codul de procedură civilă, Codul contravențional, Codul administrativ și Codul de executare. Aceasta vine să elimine contradicțiile dintre actele modificate și prevederile noii **Legi a taxei de stat**, intrată în vigoare la 1 ianuarie 2024, despre care CRJM a scris detaliat pe blogul **său**. Principalele novații ale noii Legi cu privire la taxa de stat sunt: instituirea taxei de timbru nerambursabile în mărime de 200 MDL; mărirea cuantumurilor taxelor de stat pentru litigii patrimoniale și pentru exercitarea căilor de atac; eliminarea plafoanelor maxime ale taxei de stat; calcularea taxei de stat pentru unele pretenții privind repararea prejudiciului moral, similar pretențiilor patrimoniale.

I ECHIPA CRJM

Ilie CHIRTOACĂ
Președinte

Aurelia CELAC
Manager financiar și contabil

Daniel GOINIC
Director de Program

Olga CORTAC
Directoare a Serviciului Administrativ

Vladislav GRIBINCEA
Director de Program

Alina FRIMU
Asistentă a Serviciului Administrativ

Victoria MEREUȚĂ
Consilieră juridică

Dumitru JOMIR
Coordonator de Comunicare

Andrei NASU
Consilier juridic

Natalia ROTARU
Specialistă în Comunicare

Valeria BUTORINA
Consilieră juridică junioară

Acest buletin informativ a fost elaborat cu sprijinul financiar oferit de Departamentul de Stat al Statelor Unite ale Americii. Opiniile, constatările și concluziile formulate în document aparțin CRJM și nu reflectă în mod necesar poziția Departamentului de Stat al Statelor Unite ale Americii.

Centrul de Resurse Juridice din Moldova (CRJM) este o organizație necomercială care contribuie la consolidarea democrației și a statului de drept în Republica Moldova, cu accent pe justiție și drepturile omului. Suntem independenți și neafiliați politic. Puteți susține activitățile de cercetare și advocacy ale CRJM printr-o [donatie online](#)

CENTRUL DE RESURSE JURIDICE DIN MOLDOVA

str. A. Șciusev 33,
MD-2001, Chișinău,
Republica Moldova

+373 22 84 36 01

+373 22 84 36 02

contact@crjm.org

www.crjm.org

crjm.org

crjmoldiva